

O'ZBEKISTONDA ILM FANNI RIVOJLANTIRISHDAGI ISLOHOTLAR

Jalolova Ruxshona Akmal qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Tarjimonlik fakulteti 2-kurs talabasi

+998940940345

@ruxshonajalolova7icloud.com

Annotatsiya: *O'zbekistonda ilm-fanni rivojlantirish har doim dolzarb masalalardan sanalgan. Mustaqillik yillaridan boshlab mamlakatimizda mazkur sohani isloh qilish, ilmiy salohiyatni oshirish, zamonaviy tadqiqotlarni yo'lga qo'yish, ilg'or texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ilm-fanning taraqqiyoti davlat rivojiga, ijtimoiy-iqtisodiy yuksalishiga, xalq farovonligining oshishiga beqiyos hissa qo'shishi barchaga ayondir. Shu sababdan ham ilm-fan sohasini zamonaviy asoslarda yangilash, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb qilish, ilmiy maktablar faoliyatini rag'batlantirish, zamon talablariga mos kadrlar tayyorlash masalalari davlat dasturlarida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.*

Kalit so'zlar: *ilm-fan, islohot, innovatsiya, ilmiy kadrlar, ilmiy markaz, zamonaviy texnologiya, xalqaro hamkorlik, yosh olimlar, ilmiy grant, ma'rifat, zamonaviy ta'lim, iqtisodiy taraqqiyot.*

Davlatimiz tomonidan ilm-fan rivoji uchun mustahkam huquqiy-me'yoriy asoslar yaratilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlarida, Vazirlar Mahkamasi qarorlarida ilmiy-tadqiqotlar uchun davlat grantlari, innovatsion loyihalarga qo'llab-quvvatlash, ilmiy kadrlarni uzluksiz tayyorlash tizimi, zamonaviy ilmiy infratuzilmani rivojlantirish, ilmiy izlanishlarni tijoratlashtirish bo'yicha aniq topshiriqlar belgilangan. Har bir yirik ilmiy-tadqiqot muassasasi, oliy ta'lim muassasalari qoshida ilmiy laboratoriyalar, markazlar, axborot-resurs bazalari

tashkil etilib, ularni zamonaviy jihozlar bilan ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Respublikamizda 2020-yillar davomida ilm-fan va innovatsiyalarni jadal rivojlantirish davlat siyosatining ajralmas qismiga aylangani ham aynan sohaning strategik ahamiyatidan dalolat beradi. O'zbekistonda ilmiy-tadqiqotlar uchun o'ziga xos grant tizimi shakllantirilgan bo'lib, davlat byudjeti, xorijiy investorlar va xalqaro tashkilotlarning moliyaviy ko'magidan foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda. Ilmiy izlanishlar natijalarini amaliyotga joriy etish, ularni tijoratlashtirish imkoniyatlari ham o'z ifodasini topmoqda. Ilmiy laboratoriya va markazlarning zamonaviy elektron va texnologik asbob-uskuna bilan ta'minlanishi, talabalar va yosh olimlar uchun stajirovka va tajribalarni xorijiy universitetlarda o'tab kelish tizimi yo'lga qo'yilgan. Bunday islohotlar zamonaviy ilm-fan talablarini chuqur o'rganish, ilg'or innovatsion texnologiyalarni joriy etish, O'zbekiston ilmiy jamoatchiligining salohiyatini oshirish va raqobatbardosh ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllantirishga xizmat qilmoqda [1].

Ilm-fan va innovatsiyalar taraqqiyoti ijtimoiy taraqqiyotning negizini tashkil qiladi. Shu boisdan ham mamlakatimizning taraqqiyot strategiyasida zamonaviy ilmiy kadrlarni tayyorlash, fundamental va amaliy tadqiqotlarni rag'batlantirish masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Ilmiy faoliyatga innovatsion yondashuvlar, zamonaviy boshqaruv texnologiyalari, ilg'or tajribalar va xalqaro hamkorlik metodikasi keng joriy etilmoqda. Respublikamizda akademik erkinlik kengaytirilgan, ilmiy ishlarni baholash va moliyalashtirishning ochiq va shaffof mexanizmlari ishlab chiqilgan. Ilmiy-tadqiqotlar natijalarining amalda joriy etilishi, ular asosida ishlab chiqarishga zamonaviy texnologiyalarni olib kirish, kichik innovatsion korxonalar va startap loyihalarning keng rivojlanishi uchun soliq va boshqa imtiyozlar yaratildi. Yoshlarni ilm-fan sohasiga jalb qilish, ilmiy izlanishlarga qiziqtirish ham davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Oliy ta'lim muassasalarida talabalar, magistrlar, doktorantlar uchun ilmiy to'garaklar, klub va forumlar tashkil qilinmoqda. Yosh olimlarga davlat tomonidan ilmiy grantlar, stipendiyalar ajratilmoqda. Respublikamizda imkoniyati cheklangan va iqtidorli yoshlarni ilm-fanga safarbar qilish, ilmiy izlanishlar o'tkazishlari uchun

sharoit yaratish, ilg'or xorijiy dasturlarda qatnashishini ta'minlashga alohida ahamiyat berilmoqda. Ilmiy faoliyat bo'yicha yoshlar o'rtasida tashkil qilinadigan tanlovlar, seminar, konferensiyalar, olimpiadalar va boshqa tadbirlar yosh avlodni zamonaviy ilm-fan sir-asrorlarini egallashga chorlamoqda. Yurtimizda ilmiy tashkilotlar va oliy o'quv yurtlari o'rtasida, shuningdek, ular va ishlab chiqarish korxonalarini, xorijiy ilmiy markazlar o'rtasida keng hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Mahalliy va xalqaro ilmiy jurnallarda chop etiladigan maqolalar soni yil sayin ortmoqda, o'zbek olimlarining ilmiy iqtibosi ham tobora oshib bormoqda. Zamonaviy texnologiyalar, sun'iy intellekt, biotexnologiyalar, nanomateriallar, ekologiya, energetika va boshqa strategik yo'nalishlarda amalga oshirilayotgan tadqiqotlar O'zbekistonda ilm-fanning yangi bosqichga ko'tarilayotganidan dalolat beradi. Bundan tashqari, xalqaro miqyosda nufuzli grant va loyihalarni yutib olish, yirik ilmiy-tadqiqot markazlari bilan hamkorlikda faoliyat yuritish uchun qulay huquqiy va tashkiliy mexanizmlar ishlab chiqilgan [2].

Ilm-fan sohasidagi so'nggi islohotlar natijasida respublika miqyosida zamonaviy ilmiy markazlar, innovatsion texnologiyalar parklari, tajriba-sinov zavodlari, texnopolislari tashkil etilmoqda. Mazkur bilim va innovatsiya markazlari zamonaviy texnologiyalar asosida ilmiy mahsulotlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ilm-fan hamda ishlab chiqarish integratsiyasi mamlakat iqtisodiyotini innovatsion bosqichga olib chiqishda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Yuqori texnologiyalar sohasida raqobatbardosh mahsulot yaratuvchi va eksport qiluvchi korxonalar sonining ortib borayotgani ham sohadagi islohotlarning amaliy samarasidir. Ilm-fanni rivojlantirishda xalqaro fan markazlari va yetakchi xorijiy oliygohlar bilan hamkorlik kengaymoqda. Talabalar va yosh olimlar uchun xorijiy stajirovkalar, ilmiy konferensiyalar, laboratoriya tajribalari, ikkita diplom dasturlari, qo'shma loyihalarda ishtirok etish imkoniyatlari yaratilmoqda. Bu esa kelajagi porloq ilmiy avlodni tayyorlashda muhim bosqich hisoblanadi. Ilmiy-innovatsion faoliyat bo'yicha xorijiy tajriba, ilg'or texnologiyalarni o'zlashtirish, xalqaro standartlarni joriy etish va o'zbek olimlarining dunyo miqyosidagi e'tiborini oshirishda bu hamkorliklar muhim

ahamiyat kasb etmoqda. So‘nggi yillarda o‘zbek sharqshunosligi, filologiyasi, tarix, arxeologiya, matematika, fizika va boshqa sohaga oid ilmiy izlanishlar, fundamental asarlar ham xalqaro jamoatchilik e‘tiborini qozonmoqda. Davlat tomonidan olib borilayotgan ilm-fanni rivojlantirish strategiyasi hamda sohada amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot uchun muhim ilmiy salohiyatga raqamli turtki bo‘lmoqda. Ilg‘or metodologiyalar va zamonaviy boshqaruv texnologiyalari asosida kenetilgan ilmiy-tadqiqot faoliyati innovatsiyalar uzluksizligini ta‘minlab, real iqtisodiyotga xizmat qilayotgan mahsulot va xizmatlar yaratish imkonini bermoqda. Ilmiy maktablar faoliyati rag‘batlantirilmoqda, chet ellik olimlar va mutaxassislarning vatanga jalb etilishi uchun qulay muhit yaratilyapti, soha uchun lozim ilmiy nashrlarning chop etilishi, axborot almashi tizimining izchilligi ham ta‘minlanmoqda [3].

Yangi islohotlarni amalga oshirishda inson resursi asosiy rol ni o‘ynamoqda. Zamonaviy oliy ta‘lim dasturlarida yurtimiz va xorijiy tajribalar uyg‘unligi, ilmiy va amaliy qadriyatlarni birlashtirish, akademik halollik va shaffoflikka alohida e‘tibor qaratilmoqda. Ilmiy faoliyat mezonlari abituriyentdan tortib, professor-o‘zbekistonlik olimgacha bo‘lgan yo‘lda o‘z isbotini topayotgani bejiz emas. Ilm-fan sohasida mehnat qilayotgan mutaxassislarni har tomonlama rag‘batlantirish borasida davlat stipendiyalari, ilmiy unvon va darajalarni oshirish, ilmiy darajalilarning mehnat haqlarini oshirish, ustama va qo‘shimcha to‘lovlar tizimi joriy etilgan. Akademik sektor va ishlab chiqarish tarmoqlari o‘rtasida mustahkam integratsiya shakllanmoqda. Bu jarayon natijasida ishlab chiqilgan innovatsion mahsulotlar tarmoqlar bo‘ylab tez joriy qilinmoqda, milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi oshmoqda. Ilm-fan va ishlab chiqarish aloqalari natijasida yangi texnologik startaplar va biznes-inkubatorlar tashkil etilib, ularning faoliyati respublikada innovatsion muhit yaratilishiga zamin bo‘lmoqda. Islohotlar samaradorligini oshirish uchun yetuk va zamonaviy o‘qituvchilar hamda ilmiy yetakchilardan ustoz-shogird an‘analari keng qo‘llanilmoqda. O‘zbekistonning o‘z ilmiy tajribasi va maktablari shakllanmoqda. Prezidentimizning “Ilm-fan va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash, ularni kundalik hayotga joriy etish,

globalashtirish jarayonlarida raqobatga bardoshli ilmiy salohiyatni oshirish” bo’yicha olg’a surgan tashabbuslari sohada sifat jihatidan yangi bosqichni boshlab berdi. Fan va ta’lim sohalarini qamrab oluvchi keng islohotlar ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tadbiq etish, zamonaviy o’quv dasturlarin ishlab chiqish, ta’lim va ilmiy jarayonlarni integratsiyasi, ilg’or sohalar bo’yicha xalqaro ekspertlarni jalb etish, fanlarni raqamlashtirishdek qator yangiliklarni olib keldi. Ta’lim va ilmiy faoliyat uzviy bog’langan holda olib borilmoqda. Bu esa zamonaviy ilmiy tadqiqotlar uchun puxta zamin yaratadi va kelajak avlodlarning raqobatbardosh ilmiy salohiyatini oshiradi. Islohotlarning asosiy natijalaridan biri sifatida ilmiy izlanishlar natijalari asosida yangi texnika va texnologiyalar yaratilmoqda, ijtimoiy sohalar uchun dolzarb muammolarning yechimlari ishlab chiqilyapti, iqtisodiyot tarmoqlari zamonaviy boshqaruv va axborot kommunikatsion texnologiyalar bilan boyitilmoqda. Ilm-fan natijalarining xalqaro maydonda tan olinishi, O‘zbekistonning xalqaro reyting va indekslarda o‘z o‘rniga ega bo‘lishi, mamlakat ilmiy salohiyatining o‘sib borayotganidan dalolat beradi [4].

Ilm-fan taraqqiyotiga oid keng ko‘lamli islohotlar, dasturlar, davlat siyosati va xalqaro hamkorlik O‘zbekistonning jahon ilm-fanining interativ bir qismi sifatida shakllanishiga, tezkor ilmiy almashinuv va integratsiyaga erishilishiga xizmat qilyapti. Ilmiy jamiot tomonidan amalga oshirilgan fundamental va amaliy tadqiqotlar, ilg’or ilmiy maktablar faoliyati, zamonaviy ilmiy infratuzilmaning yaratilishi yurtimizda innovatsion muhitning shakllanishi, ishlab chiqarish va iqtisodiyot tarmoqlarida samarali natijalarga olib kelmoqda [5].

XULOSA

O‘zbekistonda ilm-fanni rivojlantirish, sohada zamonaviy islohotlar o‘tkazish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, ilmiy ijodkorlik va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish yo‘nalishlarida izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ilm-fanning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotdagi o‘rni tobora oshib bormoqda. Yangi ilmiy markazlar, zamonaviy laboratoriyalar, xalqaro darajadagi ilmiy hamkorlik, ilg’or texnologiyalar, yosh olimlarni ko‘llab-quvvatlash tizimlari kelajakda O‘zbekistonning ilmiy salohiyatini

oshirish va uni raqobatbardosh davlatga aylantirish uchun mustahkam zamin yaratmoqda. Ilmiy sohadagi islohotlar izchil davom etayotgani kelajak avlodlarning bilimli, fidokor, har tomonlama yetuk inson bo'lib voyaga yetishiga, yurt taraqqiyotiga mustahkam zamin bo'ladi. O'zbekiston o'z ilmiy maktablarini yaratib, xalqaro fan maydonida o'z mustahkam o'rnini egallab borayotgani, ilm-fan sohasiga davlat rahbarining alohida e'tibori, keng ko'lamli imkoniyatlar yaratilayotgani bugungi taraqqiyotimizning muhim kafolatlaridan biridir. Ilm-fanni rivojlantirish, uni taraqqiyot motoriga aylantirish borasidagi islohotlar ijtimoiy-iqtisodiy yuksalish yo'limizni mustahkam tayanchiga aylanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jo'rayev F., Rasulov T. "Zamonaviy O'zbekistonda ilm-fan va innovatsiya taraqqiyoti", Toshkent: "Fan va Texnologiya" nashriyoti, 2021.
2. To'raqulov B. "O'zbekiston ilm-fani: taraqqiyot bosqichlari va istiqbollari", Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2022.
3. Xabibullaev P., Xamdamov S. "Ilm-fanni tashkil etish va boshqarishning zamonaviy asoslari", Toshkent: O'zbekiston Fanlar akademiyasi, 2020.
4. Karimov Sh. "Innovatsion faoliyat va ilmiy-tadqiqotlar zamonaviy bosqichi", Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti, 2023.
5. Tursunov M., Qodirova Z. "Ilmiy kadrlar va innovatsion taraqqiyot", Namangan: "NamDU nashriyoti", 2021.
6. Yo'ldoshev K. "Ilm-fan va ta'lim integratsiyasi: muammolar va yechimlar", Buxoro: "Buxoro nashriyoti", 2022.
7. Qahhorov H. "O'zbekistonda ilm-fanni rivojlantirishning huquqiy asoslari", Toshkent: "O'zbekiston", 2020.